

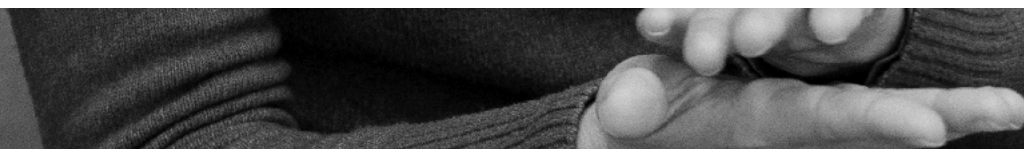
fòrum

Marina Massaguer

“Sempre que hi ha hagut un model de país en sentit ampli, aquest model ha anat de bracet amb un projecte lingüístic”

Una conversa amb Xavier Vila

«La nostra pàtria és la nostra llengua», escrivia l'homenot de Sueca. El debat sobre la vitalitat de la nostra llengua torna a ocupar tuits, titulars, estudis acadèmics i accions polítiques, ara que celebrem l'Any Fuster. Ens trobem en un punt d'inflexió? Hem volgut parlar amb Xavier Vila, secretari de Política Lingüística i catedràtic de sociolingüística catalana, i Marina Massaguer, filòloga i sociolingüista, per intentar donar resposta a aquest i altres interrogants al voltant del present i del futur del català.

Teresa Ciges > El català es troba en un moment crucial de la seua història?

Marina Massaguer > Crec que sí, perquè ens trobem en una situació històrica, tant des d'un punt de vista global com nacional. Per una banda, ens trobem en un procés de globalització que afecta mundialment totes les llengües, perquè implica una homogeneïtzació lingüística. I això s'ajunta amb altres processos propis d'aquí, com és el fet de tenir un Estat que el tens en contra en molts aspectes —també en el lingüístic— i que també és homogeneïtzador. Llavors, tens una sèrie de factors que se sobreposen i no afavoreixen les llengües minoritzades, com és el cas del català. Durant els anys 1980 i 1990, quan es van començar a fer les polítiques de normalització, hi havia una sèrie de casuístiques: certa estabilitat demogràfica, cert consens sobre el fet que el català estava en desavantatge amb el castellà perquè es venia del franquisme i era molt evident... i això va comportar que es poguessin fer polítiques que en alguns aspectes van tenir efectes positius. Ara ens ha passat la globalització per sobre i potser no hi va

haver prou reflexos per avançar-se a aquests processos.

Xavier Vila > Estic d'acord, però faria uns matisos. Tu poses primer el procés de globalització davant la situació local, però jo crec que el nostre problema principal ve pel marc estatal i per una sèrie de tries que hem fet nosaltres en el marc de la globalització. Moltes coses són conseqüència del nostre model econòmic, i hem de ser capaços de repensar com gestionar aquesta globalització, com gestionem la internacionalització perquè és un fet que no té els mateixos impactes a tot arreu.

Teresa Ciges > Diversos estudis indiquen que el català amplia el seu ús en l'àmbit familiar. No obstant això, es parla de llengua amenaçada. És una qualificació massa derrotista?

Xavier Vila > En terme molt global, des d'un punt de vista demogràfic tenim una societat en què hi ha algunes tendències que són positives —i és cert que hi ha persones que no tenen el català com a primera llengua que l'adopten i fins i tot la transmeten als fills—, però des de molts punts de vista tenim una societat

Vila > El número de persones que aprenen el català creix, però no al ritme que hauria d'avançar per permetre la integració continuada de la població que va arribant

estressada, i això té el seu impacte també en la llengua: per exemple, segons els estudis demogràfics, les dones no tenen els fills que voldrien tenir perquè el model econòmic les condemna a tenir en uns casos salaris molt baixos, inestabilitat laboral, sobrecàrrega de feina... Això fa que siguem una comunitat lingüística que té dificultats per mantenir el seu volum demogràfic. Si a això hi sumem que hi ha fluxos massius d'arribada de persones que venen de fora i que vivim en un marc estatal que afavoreix l'aprenentatge i l'ús del castellà com a llengua franca, el resultat és que tenim un problema perquè les tendències positives no són prou sòlides per a contrarestar els efectes globals de la minorització a què se sotmet el català. Després, des d'una perspectiva més local, hi ha una sensació de no avançar en l'ús interpersonal: tenim un model d'un sector serveis orientat al turisme en què molts cops els llocs de treball de cara al públic són coberts per persones que sovint ni entenen el català. Certament, hi ha molta gent que ha arribat i ha après el català, però com que contínuament n'arriba de nova i n'hi ha molta que no l'ha après, dona una sensació de

fracàs. Per resoldre-ho hauríem de ser capaços de compensar el ritme d'arribada i el ritme d'aprenentatge i adopció del català, perquè ara mateix el número de persones que aprenen el català creix, però no al ritme que hauria d'avançar per permetre la integració continuada de la població que va arribant.

Marina Massaguer > Un dels problemes és que el debat s'emmarca en termes d'extinció o de supervivència. I hem passat d'un temps en què s'aspirava a la normalització —fent del català una llengua hegemònica— a estar en perill d'extinció. Hi ha una sèrie de matisos entremig. No pots dir que una llengua amb pràcticament 10 milions de parlants està en perill d'extinció! De fet, això de vegades dona ales a determinats discursos de l'espanyolisme. Però clar, això no vol dir que la situació sigui la que voldríem i la que seria necessària perquè la llengua tingui una situació satisfactòria per als seus propis parlants. Els catalanoparlants tenen dret a viure en una situació d'igualtat lingüística i poder utilitzar el català en tots els àmbits del dia a dia! Per tant, s'haurien d'afegir una sèrie de grisos entremig i s'ha de treballar

perquè la situació del català sigui el màxim de bona possible.

Xavier Vila > A l'hora de descriure la situació faig servir quatre adjectius: és diversa —no és la mateixa a tots els territoris ni a tot arreu—, és complexa —s'entrecreuen molts factors—, és delicada —encara que hi ha tendències positives, no són prou fortes— i és reversible —hi ha maneres d'intervenir-hi i prenent decisions podem incrementar les tendències positives i reduir les negatives. Estic totalment d'acord en el fet que plantejar les coses en termes de blanc o negre no respon a la realitat socio-lingüística ni dels Països Catalans ni d'enlloc del món.

Teresa Ciges > Aquesta situació és pròpia de la nostra llengua o és una tendència mundial, amb una crisi de la diversitat lingüística?

Xavier Vila > El discurs de l'«això només ens passa a nosaltres» no és cert. Els problemes amb les llengües minoritzades existeixen a molts altres llocs, el que passa és que els problemes són de tipus diferents en estats diferents, i tenen a veure també amb el sistema econòmic. La

situació del català no té gaire a veure amb la del bretó o del flamenc del nord de França. Sí que hi ha una tendència dels estats-nació a fer correspondre les fronteres lingüístiques i les fronteres polítiques, però després els problemes que afecten les tribus a Nova Guinea, amb grups de 200 persones que van a viure a la ciutat i abandonen la llengua de la tribu i adopten la llengua franca de la ciutat no són els problemes que afecten la Costa Brava.

Marina Massaguer > Exactament, té a veure amb diferents moments al llarg de la història, amb processos d'expansió de determinants models polítics i econòmics. Al segle XVII i XVIII es va constituir el model d'estat-nació tal com l'entenem ara i això requeria una homogeneïtzació lingüística per poder fer circular les mercaderies, els capitals i la mà d'obra. Ara estem en una altra fase d'expansió del capitalisme —la de globalització— que també requereix una homogeneïtzació de les llengües anomenades «globals».

Teresa Ciges > Si férem una fotografia de la situació actual, quins són els àmbits que hem d'enfortir més?

Xavier Vila > De l'àmbit educatiu se'n parla molt, i hem de millorar coses, però no és l'àmbit en què estem pitjor. El laboral, per exemple, és un àmbit en què s'hauria de fer molta feina. Veiem com ni tan sols es respecta el dret que tenen els clients a l'hora d'entrar a les botigues i ser atesos en la seva llengua. De fet, encara que a bona part del territori no estigui reconegut, també existeix el dret a treballar en català. Hi ha un àmbit que clama al cel que és el de la justícia, en el qual, fora d'Andorra, el català

Massaguer > Ens trobem en un moment en què el català té una certa crisi de producció de valor. No és tant què passa en un àmbit o en altre, sinó què passa de forma general

es tracta gairebé com una llengua estrangera. A Catalunya, que dels tres grans territoris és on més s'ha intentat promoure l'ús de la llengua pròpia del país, estem en un 7% del total de sentències dictades. Hi ha un sistema que afavoreix que persones monolingües castellanoparlants puguin optar a les feines de tot el sistema judicial sense cap tipus d'obligació d'aprendre la llengua d'aquells que —en teoria— són els que estan servint. Ara estem en retrocés en el món de l'atenció sociosanitària, on s'arriba a la paradoxa que per venir a treballar com a personal mèdic a Catalunya s'ha de saber castellà però no pas català. Això es podrà resoldre amb un seguit de decisions polítiques perfectament factibles, i de fet s'ha intentat modificar diverses vegades, però des de l'aparell de l'Estat no s'ha volgut. En el món del lleure, de l'entreteniment, i les indústries culturals, és evident que el català té una posició feble. Hi ha un terreny, el de les mentalitats, que és molt transversal, que caldria treballar a fons. Als catalanoparlants, al llarg dels darrers 300 anys, se'ns ha ensenyat que teníem el deure de passar-nos al castellà davant d'algú que tingués l'aparença de no formar part

del nostre col·lectiu. I això genera un cercle viciós: si a una persona que ve de fora no li parles en català, no sent la necessitat d'aprendre la llengua. I això el que fa és convertir el català en llengua de part, en la llengua d'un col·lectiu determinat entre d'altres.

Marina Massaguer > És una qüestió de transversalitat. Ens trobem en un moment en què el català té una certa crisi de producció de valor. No és tant què passa en un àmbit o en altre, sinó què passa de forma general. I si perd valor com a llengua ens trobem en un problema perquè no valdrà la pena invertir-hi temps per aprendre'l —per part dels novins, de persones que s'estableixin aquí. La manera de revertir això és donar-li valor econòmic —a l'hora de fer contractacions, per exemple— i valor social, prestigi. En l'àmbit familiar, tradicionalment, hi ha més persones que parlen català amb els fills que no pas persones que parlen català amb els pares, perquè era una manera de demostrar voluntat d'integració al lloc on havien decidit establir-se, però també perquè gaudia d'un cert prestigi social, i continua gaudint-hi en bona part, però sembla que en el cas del jovent

aquest prestigi trontolla respecte al de les generacions anteriors. La clau és incidir en el valor econòmic, social i simbòlic de la llengua. Pel que fa al simbolisme, el català pot tenir molt de valor com a element d'adscripció voluntària a la catalanitat. És una manera de mostrar que t'has establert aquí i una manera d'esdevenir o voler esdevenir català i arrelar-te al lloc on has decidit viure és adaptar la seva llengua.

Teresa Ciges > Es diu molt que el futur de la llengua passa pel jovent. S'estan fent les polítiques necessàries perquè siga així?

Marina Massaguer > En molts àmbits anem tard, però això no vol dir que no ens hi hàgim de posar. Sempre passa això: les polítiques lingüístiques tenen efectes a mitjà termini. Ara estem pagant els efectes, entre moltes altres coses, del tancament del canal 3XL i de la manca d'oferta audiovisual juvenil. Però no és només això: l'escola té un paper important. Per exemple, crec que s'hauria de treballar molt més l'oralitat del que es treballa. No és tant una qüestió de què hem fallat en diferents àmbits, sinó que en realitat va tot molt inter-

Vila > Els mecanismes que fan que una persona es decanti per una llengua o per una altra tenen a veure amb factors d'identificació i factors pràctics

connectat. I també hem de treballar amb la idea de valor. Si el jovent no percep que el català és útil quan surten de l'escola, probablement no l'adoptaran. Cal fer-lo imprescindible per circular socialment als territoris de llengua catalana i donar-hi accés formal a través de l'escola —inclou l'oralitat, però també els registres informals, especialment per aquells perfils de joves que no tenen accés o que habitualment no es mouen en entorns catalanoparlants— i informal amb els referents audiovisuals i televisius.

Teresa Ciges > L'exemple més clar d'això, i el que sempre es posa, és el de *Bola de Drac*.

Marina Massaguer > Exacte, que tot i que sigui d'una manera passiva, perquè molts cops es mitifica molt, va servir per acostar el català a joves que en aquell moment tenien poc català en el seu entorn. El que hem d'aconseguir és treballar en àmbits com les extraescolars, l'oci... i en aquest punt hi tenen un rol molt important tots els entrenadors, monitors, caps d'agrupament... per crear referents de prestigi. Un referent de prestigi pot ser a gran

escala un *youtuber* que ho peti, però a altres escales també és important que la persona que per tu és un referent, com pot ser el teu entrenador de rugbi, també et parli català. Per tant, és crear referents, fer el català necessari quan surten de l'escola, i en aquest sentit hi ha molt recorregut amb la Formació Professional, educacional... Si tu fas un mòdul relacionat amb l'atenció de les persones o d'atenció al públic, no pot ser que no tinguis prou eines en català per atendre els que després seran els teus usuaris. I això afecta sobretot la gent jove. I a una escala més micro, més d'oci, falten motivar aquests referents a petita escala per fer servir el català.

Xavier Vila > M'agradaria que no es quedés la idea que el jovent és un col·lectiu que es comporta d'una manera molt diferent de la resta de la societat. Cada dècada hi ha algú que diu molt que «els joves parlen català pitjor que nosaltres». Recordo als anys 1990, quan feia la tesi, ja hi havia estudis sobre la falta de lleialtat lingüística del jovent d'aquell moment —que ara tindran quasi 50 anys! Els mecanismes que fan que una persona es decanti per una

FUNDACIÓ

FUNDACIÓ

**Vila > Si la teva llengua no és mai present en els teus referents
acabes assimilant que no és vàlida per al món contemporani**

llengua o per una altra tenen a veure amb factors d'identificació i factors pràctics. Què ens ha passat? Que una part d'elements d'identificació s'han reduït. El pes simbòlic que tenia el català ha baixat. Hem comprat certs discursos que deien que el català era prescindible i irrelevant per formar part d'aquesta societat. I, per una altra banda, és cert que les indústries culturals adreçades al jovent no han tingut la presència que haurien d'haver tingut.

Teresa Ciges > El fet que Netflix, Disney+ o Spotify facen el pas oferint contingut en català pot crear tendència?

Xavier Vila > En això, hi estem treballant des del Govern. El fet que les grans plataformes estiguin oferint continguts en català té dos efectes. Des d'un punt de vista simbòlic, si la teva llengua no és mai present en els teus referents acabes assimilant que no és vàlida per al món contemporani. Per tant, si a aquestes plataformes hi ha la teva llengua, reforça el seu valor simbòlic. Però té un altre aspecte molt important des del punt de vista de la creació d'indústries culturals. Si Netflix, o qualsevol altra plataforma, acaba fent producció

audiovisual aquí, això vol dir crear llocs de treball de qualitat que tenen en el català un element fonamental. Això és molt important, perquè hi ha una cosa que ens descuidem moltes vegades: l'Estat espanyol està fent l'aposta de bastir una macrocapital que aplegui tots els grans negocis, també les indústries culturals. Això ho ha explicat molt bé Germà Bel al seu llibre *Espanya, capital París*, que explica que, en el disseny de les capes dirigents de l'Estat espanyol, tot el que tingui producte afegit s'ha de portar cap a Madrid, que preveu que a les perifèries del Regne hi quedin només feines amb escàs valor afegit. Aquest disseny és letal per a nosaltres i hem d'oposar-nos-hi de manera decidida, tal com ara estem fent, per exemple, amb l'aposta pel *hub* audiovisual a Catalunya. Si aconseguim que la indústria audiovisual que hi ha a Catalunya, que ja és potent i creativa, es quedi aquí, això generarà llocs de treball de qualitat, farà que els actors, músics, guionistes... es quedin aquí i, per tant, que surti a compte treballar en català, independentment de la teva primera llengua. En el món del teatre surt a compte treballar en català i hi ha actors que parlen un català esplèndid tot

i no ser la seva primera llengua. És molt important que sapiguem triar camps capdavaners i que apostem per un model econòmic que faci que les feines de qualitat es quedin aquí.

Teresa Ciges > A l'informe *Un marc sociolingüístic igualitari per a la llengua catalana* s'afirma que les mesures necessàries per contrarestar la situació depenen en gran manera de l'actuació de les institucions estatals i internacionals. Veient l'actitud de l'Estat espanyol, hi ha marge de maniobra?

Marina Massaguer > Hi ha cert marge d'actuació. Tens molt menys poder polític del que voldries i del que hauries de tenir per fer una política lingüística d'estat —que és en certa mesura al que aspiraven les polítiques de normalització amb més o menys èxit. No és tant el que es pot fer des de les administracions, sinó del que es pot fer des de diversos nivells: donar valor, crear mercat —abans, que parlàvem dels audiovisuals... és molt important que els consumidors catalans consumeixen aquest audiovisual en català— i parlar-la, parlar-la i parlar-la. Al llarg de la història hi ha hagut molts moments de repressió molt explícita cap a la llengua, i si el català no s'ha perdut ha sigut per moltes raons polítiques, econòmiques... però, sobretot perquè els seus parlants no van deixar mai de parlar-lo, per una sèrie de raons que ara seria complex aprofundir-hi. Bàsicament, és parlar-lo, i des de les administracions facilitar que es pugui utilitzar en tots els àmbits possibles.

Xavier Vila > Tenim un Estat que no vol ser ni propi ni propici per a les seves diferents llengües, i això ens situa

Massaguer > Al llarg de la història hi ha hagut molts moments de repressió molt explícita cap a la llengua, i si el català no s'ha perdut ha sigut per moltes raons polítiques, econòmiques... però, sobretot perquè els seus parlants no van deixar mai de parlar-lo

en un escenari de conflicte permanent. Però des de totes les distàncies hi ha marge de maniobra. Els individus podem prendre decisions i les administracions també. N'hi ha prou amb veure com, al llarg de les darreres dècades, les administracions dels diferents territoris de llengua catalana han pres decisions diferents i com aquestes decisions han conduït a resultats diferents. En el món socioeconòmic també hi ha capacitat de decidir. Moltes vegades deixem les empreses com si no tinguessin missió, visió i esperit de servei, i aquestes poden prendre decisions molt importants. Hi ha empreses que, convenientment informades, podrien fer molt més per la llengua del que fan ara. Per exemple, en la selecció i la formació del personal que posen a despatxar: si una empresa contracta una persona que no sap català, és perfectament possible que l'ajudi a aprendre català, i això per donar millor servei i com per responsabilitat social. A mi, per exemple, em consta que hi ha restaurants en què si els treballadors aprenen el català, l'empresa els dona un plus salarial. Aquesta responsabilitat lingüística la té cadascun dels col·lectius, dels individus, de les empreses petites,

mitjanes i grans, l'administració, la societat civil... Hem de ser conscients de què podem aconseguir i de què és el que ara no toca. S'han de prendre grans decisions de país.

Teresa Ciges > Però per tenir èxit cal que les grans decisions impliquin molts àmbits i a tot el territori de parla catalana...

Xavier Vila > Exacte. Poso un exemple que recorda Miquel Puig al seu darrer llibre *Els salaris de la ira*: les Illes Balears al final de la Transició eren la primera província pel que fa al PIB per càpita de tot l'Estat espanyol. Tenien un sector turístic, però també industrial i agrícola. Però en les dècades següents es va produir un procés de creixement espectacular del sector turístic que va importar molta mà d'obra poc qualificada mentre la resta de sectors va anar perdent força. Resultat? Encara que alguns van fer molts diners i es van crear molts llocs de treball, en termes generals el PIB per càpita va anar baixant, i el 2020 va passar a estar per sota de la mitjana estatal. En altres paraules, el model va aconseguir que els habitants de les Illes fossin molts més però, de mitjana,

més pobres. Des de punt de vista lingüístic, en aquest període el català va passar de ser la llengua de la gran majoria de la població a ser una llengua cada vegada més minoritzada. En altres paraules, hem de començar a plantejar-nos que el desenvolupament de les polítiques nacionals i l'orientació econòmica que tenim té un impacte de primer ordre en tots els aspectes de la nostra vida, també en la llengua. Com deia abans, s'han de prendre grans decisions de país i necessitem pensar-hi a fons, perquè tenen una relació molt profunda amb el futur de la llengua.

Marina Massaguer > De fet, si mires la història dels territoris de llengua catalana, i ens centrem específicament a Catalunya, sempre que hi ha hagut un model de país en sentit ampli, aquest model ha anat de bracet amb un projecte lingüístic, aquest és el repte: el Noucentisme, després la normalització... En els moments clau de la història, de recomençar, hi havia ments pensants que tenien el model de país —en sentit ampli— al cap, i la llengua hi tenia molt de pes. És precisament cap a on hem d'anar: saber quin model de país volem i quin rol ha de tenir la llengua catalana.

Massaguer > Les polítiques lingüístiques es fan des del punt de vista de la comunitat que vol impulsar-les, però hi ha moltes maneres de relacionar-se amb el català i no totes coincideixen amb la que pot tenir un catalanoparlant inicial

Teresa Ciges > Això va lligat amb el Pacte Nacional per la Llengua?

Xavier Vila > La idea és aquesta: obrir un espai per reflexionar. És una espurna perquè tots plegats pensem quins són els reptes, les possibilitats, i que ens ajudi a posar les bases de la planificació lingüística dels pròxims anys.

Marina Massaguer > Una de les coses més importants del Pacte és que incorpora veus molt diverses. Generalment, les polítiques lingüístiques es fan des del punt de vista de la comunitat que vol impulsar-les, però hi ha moltes maneres de relacionar-se amb el català i no totes coincideixen amb la que pot tenir un catalanoparlant inicial. Per això és important tenir en compte les diverses veus i maneres de relacionar-se amb la llengua, que cada vegada són més complexes.

Teresa Ciges > Si pensem en el conjunt dels territoris catalanoparlants i els diferents contextos de cadascú, és una bona estratègia lligar la llengua a la catalanitat? O s'hauria de parlar més d'utilitat?

Xavier Vila > La llengua ha de tenir el màxim valor simbòlic i instrumental alhora. Després de dècades de governs populars que havien arraconat el català, la primera campanya que va fer el nou govern de la Generalitat Valenciana és «És la teua», la llengua és teua. Quan parlem del lligam simbòlic volem dir això: a com va lligada a la identitat col·lectiva, fins i tot si no és la teua primera llengua. Que li diguin *valencià* no és cap mena de problema. Però el que no podem fer és reduir-ho tot a una qüestió utilitària, perquè no només és això. De vegades hi ha hagut la tendència o la temptació de pensar que alguns col·lectius només es miren la llengua en termes utilitaris, i s'ha vist que no és així. Per exemple, durant el moment àlgid del Procés, l'element bàsic que feia que una part de la població de Catalunya no secundés reivindicacions independentistes estava molt lligat al fet que vivien en un context castellanoparlant, consumien informació essencialment de mitjans de comunicació espanyols i tenien un lligam identitari amb la llengua castellana. Hem de ser capaços de reforçar el valor d'una catalanitat, d'una valencianitat, d'una mallorquinitat, d'una menor-

quinitat, d'una eivissenquinitat, d'una formenteritat inclusiva a la qual et pots incorporar vinguis d'on vinguis, però no podem convertir la llengua en només la llengua dels indígenes. Perquè el contrari serà convertir l'ús del català i la comunitat de parlants en una reserva, ja sigui a Mallorca, a la Garrotxa o a la Safor.

Marina Massaguer > És important també no lligar catalanitat a essencialisme. El fet de reivindicar una identitat nacional legítimament no vol dir que siguis essencialista, al contrari: vol dir que és més un punt d'arribada que un punt de partida.

Xavier Vila > Aquí l'experiència del Quebec és molt interessant: amb la seva transformació d'una societat més tradicional a una més contemporània des de la dècada de 1960, els quebequesos van posar una sèrie d'elements per la reconstrucció de la identitat, i un dels elements rellevants era justament comparar el francès. Això permetia que s'incorporessin gent que provenia de molts llocs diferents —del Líban, del nord d'Àfrica...— i, per tant, aquesta identitat del Quebec nova incorporava les persones que són de religió

Vila > Hem de ser capaços de reforçar el valor d'una catalanitat, d'una valencianitat, d'una mallorquinitat, d'una menorquinitat, d'una eivissenquitat, d'una formenteritat inclusiva a la qual et pots incorporar vinguis d'on vinguis

musulmana, amb tradició asiàtica... Això ho hem de saber fer, posant la llengua com a element compartit de la identitat col·lectiva també per als catalans d'adopció.

Teresa Ciges > Som conscients que tant al País Valencià com a les Balears els governs podrien canviar de color al 2023, amb partits que han fet contraplanificació lingüística? Si a l'inici de la conversa parlàvem de moment crucial, potser en l'àmbit dels territoris catalanoparlants encara ho és més...

Xavier Vila > Sí, els experts en demoscòpia diuen que poden haver-hi canvis en aquesta direcció. Ara hi ha un moment raonablement dolç de les relacions i de compartir iniciatives conjuntes.

Teresa Ciges > Fem un exercici de ciència-ficció. Com veieu la situació lingüística a casa nostra a 10 anys vista?

Xavier Vila > Hi ha escenaris diferenciats, uns de positius i uns altres de negatius. Un escenari negatiu seria que el procés de dissolució de les nacionalitats perifèriques que

es propugna històricament des de l'estructura de l'Estat, sumat a un decandiment de l'interès per la llengua i la no incorporació de nous parlants, acabessin fent que el català s'anés reduint i passés a ser la llengua d'una comunitat ètnica entre altres de les que viuen al nord-est de l'Estat espanyol. Contra aquest escenari, que és el projecte de futur a mitjan termini per a sectors poderosos de l'Estat, cal actuar. Si som capaços de fer que el català guanyi pes com a valor simbòlic i com a eina pràctica d'integració a la societat catalana —amb un català amb molts més accents, això sí—, l'escenari podrà ser positiu. El nostre repte és evitar el tancament en un subgrup i aconseguir la complicitat dels que no són catalans d'origen, sinó de futur.

Marina Massaguer > Sense perdre de vista que existeix un conflicte amb l'Estat, sí que és important anar cap als consensos interns. I hi ha un consens que està clar: el català està en desavantatge respecte al castellà, i per compensar-ho cal fer polítiques que el potenciïn i és necessari que s'incorporin nous catalanoparlants. Tenint en compte els dos possibles escenaris que ha plantejat el Xavier,

Massaguer > Hi ha un consens que està clar: el català està en desavantatge respecte al castellà, i per compensar-ho cal fer polítiques que el potenciïn

m'agrada una frase que diu l'Isidor Marí: «*el futur de la llengua no es pronostica, es construeix*». No és una qüestió de ser optimista o pessimista, sinó de veure què pots fer amb les eines que tens i fer de la necessitat virtut i traure el màxim partit d'aquestes eines.

Xavier Vila >: Sempre hi ha marge de maniobra. L'exemple és tòpic: l'hebreu va estar més de dos mil anys com una segona llengua que es transmetia només a través dels llibres i va haver-hi un moment que va canviar la configuració mental de la població jueva i va decidir que la seva llengua sagrada tornés a ser llengua parlada. Fins i tot quan no hi ha parlants nadius s'ha arribat a recrear una societat que parli aquesta llengua. També tenim el cas d'Itàlia, per no anar tan lluny: els sociolingüistes diuen que quan es va crear Itàlia només el 3% parlava italià, els altres parlaven altres llengües com ara el napolità, el sicilià, el piemontès.... No estic avaluant si és bo o dolent que s'hagi estès l'italià, però el fet és que partint d'un 3% ha arribat a ser una llengua parlada per tota la societat. Abans parlàvem de la vida i la mort de les llengües, i aquestes

no són ben bé entitats vives: són comportaments de persones. Per tant, si canviem els comportaments som capaços de fer qualsevol cosa. I per canviar els comportaments necessitem transformar les mentalitats. Necessitem estructures que ens ajudin i canvis de mentalitats. ■